

KEROKUJAN PALVELUTALON ASUKKAIDEN KOKEMUKSIA SEURAKUNNAN TOIMINNASTA

Tiina Lairikkala ja Susanne Stellberg
Opinnäytetyö, kevät 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Hoitotyön koulutusohjelma
Diakonisen hoitotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sairaanhoitaja (AMK)
+ diakonissan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Lairikkala, Tiina & Stellberg, Susanne. Kerokujan palvelutalon asukkaiden kokemuksia seurakunnan toiminnasta. Diak Etelä, Helsinki, kevät 2011, 49 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Hoitotyön koulutusohjelma, Diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehto, sairaanhoitaja (AMK) + diakonissan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ja kuvailla Kerokujan palvelutalon asukkaiden kokemuksia seurakunnan toiminnasta ja ehdotuksia Hakunilan seurakunnan toiminnan kehittämiseksi. Hakunilan seurakunta pyrkii kehittämään vanhustyötään entistä asiakaslähtoisemmäksi. Tavoitteenamme oli tuottaa tietoa, joka auttaisi työn kehittämisessä. Kerokujan palvelutalo sijaitsee Hakunilan seurakunnan alueella Länsimäen kirkon välittömässä läheisyydessä.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina syksyllä 2010 ja niitä oli kuusi. Aineiston analyysimenetelmänä käytimme induktiivista sisällön analyysiä.

Ne palvelutaloasukkaat, joilla oli tiivis seurakuntayhteys lapsuudessa, olivat edelleen mukana seurakunnan toiminnassa ja kokivat sen merkitykselliseksi. Syitä seurakunnan toimintaan osallistumiselle olivat halu auttaa ja toimia seurakunnassa, avun tarve ja hengellisyys.

Haastateltavat jakoutuivat tulosten perusteella kolmeen ryhmään: seurakunnan senioritoimintaan osallistuvat, diakoniatyön asiakkaat ja satunnaisessa yhteydessä seurakuntaan olevat. Haastateltavat eivät esittäneet kritiikkiä seurakunnan toimintaa kohtaan. Kehittämisalueeksi tutkimuksemme tulosten perusteella nousi vapaaehtoistyö. Palvelutalon asukkaat olivat halukkaita tekemään vapaaehtoistyötä pienelläkin panoksella. Toisaalta oli tarvetta saada apua seurakunnan työntekijöiltä ja vapaaehtoisilta.

Asiasanat: vanhuus, seurakunta, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Lairikkala, Tiina and Stellberg, Susanne.

Participating in Parish Activities: Experiences of Older People Living in the Kerokuja Residential Home.

49 p., 4 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Nursing, Option in Diaconal Nursing. Degree: Nurse.

The purpose of this thesis was to study what kind of experiences the older people living in the Kerokuja residential home had from parish activities. The second purpose of this thesis was to collect their suggestions how to improve the activities of the Hakunila parish. The thesis was commissioned by the Hakunila Lutheran parish; the Kerokuja residential home is situated in close proximity of Länsimäki church in Vantaa.

The thesis was a qualitative study. The research material was collected in autumn 2010 using thematic interviews. There were six individual interviews. The analysis method was inductive content analysis.

Those elderly living in the Kerokuja residential home who had regularly taken part in parish activities in their childhood maintained active and it had a great significance to them. The reasons to take part in parish activities were a desire to help and to work for the parish as well as their own need for help and spirituality.

Based on the results, interviewees were divided into three groups: those who participated in senior activities, clients of the diaconal work and those who rarely participated in parish activities. Interviewees did not directly criticize anything linked to the church activities. However, the research suggested that voluntary work needs to be improved. The older people living in the Kerokuja residential home were willing to help with the voluntary work at least to some degree. Some of the interviewees needed help themselves from the parish workers or volunteers.

Keywords: older people, parish, residential home

SISÄLTÖ

1 TAUSTAA	6
2 VANHUS SEURAKUNNAN JÄSENEENÄ	9
2.1 Vanhuus elämänvaiheena.....	9
2.2 Vanhuus ja seurakunta	11
2.3 Kirkon vanhustyön strategia.....	12
2.4 Hengellisyys ja ikääntyminen.....	14
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	17
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
4.1 Yhteistyö Hakunilan seurakunnan ja Kerokujan palvelutalon kanssa	18
4.2 Tutkimusympäristö	19
4.3 Tutkimusmenetelmä.....	21
4.4 Haastateltavien valitseminen ja aineiston keruu	22
4.5 Aineiston analyysi	24
4.6 Tutkimuksen luotettavuus	26
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
5.1 Kokemukset seurakunnan toiminnasta	28
5.1.1 Seurakuntayhteys lapsuudessa ja nuoruudessa	28
5.1.2 Seurakuntayhteys aikuisuudessa	28
5.1.3 Seurakuntayhteys vanhuudessa.....	29
5.1.4 Seurakuntayhteyden jatkuvuus.....	30
5.2 Syyt osallistua seurakunnan toimintaan.....	31
5.2.1 Senioritoiminta.....	31
5.2.2 Diakoniatyön asiakkuus	32
5.2.3 Hengelliset tarpeet.....	33
6 POHDINTA JA ARVIOINTI	35
6.1 Johtopäätökset	35
6.2 Eettisyys	37
6.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kehittyminen	38

LÄHTEET	41
LIITE 1 Infokirje haastateltaville	45
LIITE 2 Suostumuslomake	46
LIITE 3 Haastatteluteemat ja -kysymykset	47
LIITE 4 Analyysiprosessin kuvaus: Syyt osallistua seurakunnan toimintaan	48

1 TAUSTAA

Vuodesta 2006 alkaen Vantaan kaupungin vanhustyössä on Hakunilan seurakunnan alueella tapahtunut huomattavia muutoksia. Vuoden 2007 syksyllä toisen alueella toimivan päiväkeskuksen toimintaa supistettiin huomattavasti ja vuoden 2008 alusta toinen suljettiin kokonaan. Alueella sijainnut muistihäiriöisille suunnattu avohoitopaikka suljettiin, ja hoitopalvelut siirrettiin päiväkeskukseen. Vuosien 2007 ja 2008 taitteessa yksi alueen kolmesta palvelutalosta siirtyi yksityisestä Vantaan kaupungin alaiseksi. Samassa yhteydessä toimineen palvelutalon hoivapalvelut lakkautettiin. (Huhanantti 2008, 2.)

Näihin muutoksen tuomiin haasteisiin Hakunilan seurakunta yrittää vastata tekemällä alueen asukkaita tavoittavaa ja laadukasta diakoniatyötä. Avuntarve on suuri, mutta siihen vastaamiseen löytyy harvoin resursseja ja keinoja. Kehitystarpeet liittyvät vanhusten tavoittamiseen ja uusien työmuotojen luomiseen (Huhanantti 2008, 2).

Jotta vanhusten palveluiden- ja avuntarpeeseen vastattaisiin mahdollisimman hyvin, kuntien ja seurakuntien yhteistyötä on syytä kehittää. Tätä yhteistyötä korostavat Sosiaali- ja terveysministeriön laatima Ikäihmisten palveluiden laatusuositus ja Vantaan ikääntymispoliittinen ohjelma. Ikäihmisten palveluiden laatusuositus painottaa asiakkaiden osallistumista kehittämistyöhön. Suositus koskee muiden ikäihmisten säännöllisesti käyttämien palveluiden ohella palvelutaloasumista. Yhteistyö seurakuntien kanssa on väylä vaihtaa tietoa ja tätä kautta myös auttaa asiakkaita paremmin vaikuttamaan ikääntyneiden palveluihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 7, 10, 14–15, 22) Myös Vantaan ikääntymispoliittisessa ohjelmassa yhdeksi tavoitteeksi on asetettu Vantaan kaupungin toimijoiden, järjestöjen ja seurakuntien yhteistyön kehittäminen yhteisöllisyyden parantamiseksi (Vantaan kaupunginhallitus 2010, 21).

Huovisen (2004, 7) mukaan globaalissa markkinataloudessa elävän valtiomme on entistä vaikeampaa nähdä muiden arvojen nousevan korkean kilpailukyvyyn

rinnalle. Tämän uuden kilpailuajattelun seurauksena esimerkiksi vanhusten hoitoon tarvittavaa työvoimaa on vähennetty. Vanhat ihmiset nähdään mediassa elatus- ja hoitotaakkana yhteiskunnalle. Tällöin unohtuu vanhusten merkitys kulttuurin ja perinteiden siirtäjänä. Huovisen mukaan kyse on ihmisarvon ymmärtämisestä. Tänä päivänä ratkaisuihimme ja ajatuksissamme näkyy tehokkuuteen, osaamiseen, älykkyyteen ja hyödyllisyyteen perustuva yhteiskunnan jäsenten arvostus. (Huovinen 2004, 7; Koskinen 1998, 19–21.) Tällaisessa yhteiskunnassa vanhusten ääni jää helposti kuulumattomaksi.

Tässä opinnäytetyössä halusimme tarttua tähän ongelmaan ja antaa vanhuksille mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin. Opinnäytetyössämme tutkimme palvelutaloasukkaiden kokemuksia seurakunnan toiminnasta. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin teemahaastatteluina Kerokujan palvelutalossa yhteistyössä Hakunilan seurakunnan kanssa syksyllä 2010. Halusimme työme avulla auttaa Hakunilan seurakuntaa löytämään mahdollisia uusia keinoja vanhustyön tueksi ja kehittämiseksi.

Lähtökohtana tälle opinnäytetyölle oli se, että me molemmat koemme vanhustyön merkittäväksi ja uskomme sen tarjoavan haasteita tulevaisuudessa. Olemme molemmat tulevina terveysalan ja diakoniatyön ammattilaisina kiinnostuneita hengellisyyden ja seurakunnan merkityksestä ikääntyneille ihmisille.

Opinnäytetyön aihevalintaprosessin aikana löysimme aiheen Diakoniaammattikorkeakoulun aihevälityksestä. Innostuimme aiheesta, sillä se vastasi meidän kummankin kriteerejämme ja mielenkiinnon kohteitamme. Olimme yhteydessä Hakunilan seurakunnan vanhustyöstä vastaavaan diakoniatyöntekijään ja sovimme tapaamisen, jossa keskustelimme opinnäytetyöaiheemme rajauksesta. Diakoniatyöntekijä ehdotti Kerokujan palvelutaloa tutkimusympäristöksi, koska palvelutalon kanssa tehtävää yhteistyötä halutaan kehittää. Lisäksi palvelutalossa asuvien vanhusten määrä tulee ikääntyvien ihmisten lukumäärän lisääntyessä nousemaan (Andersson 2007, 3). Mielestämme aihe oli ajankohmainen ja mielenkiintoinen, joten lähdimme toteuttamaan opinnäytetyötämme yhteistyössä Kerokujan palvelutalon ja Hakunilan seurakunnan kanssa.

Miia Kajasto (2010) tutki Hakunilan vanhusten elämänlaatua rajoittavia haasteita. Tutkimuksessa selvitettiin Hakunilan vanhustyön asiantuntijoiden toiveita seurakunnan vanhusdiakoniatyölle ja ajatuksia vanhusten elämänlaatua rajoittavista haasteista. Asiantuntijat toivoivat yhteistyön seurakunnan kanssa jatkuvan. Lisäksi toivottiin seurakunnan järjestävän enemmän toimintaa Länsimäen kirkolla. (Kajasto 2010, 34.) Kerokujan palvelutalo sijaitsee Länsimäen kirkon välittömässä läheisyydessä. Kajasto esittää jatkotutkimusehdotukseksi lisäselvitystä vanhusten kokemuksista ja toiveista (Kajasto 2010, 38). Tämä on se teema, johon me tässä opinnäytetyössä paneudumme.

2 VANHUS SEURAKUNNAN JÄSENEÄ

2.1 Vanhuus elämänvaiheena

Ihmistä ja ihmisyyttä on aikojen saatossa tarkasteltu monella eri tavalla. Tänä päivänä korostetaan ihmisen moniulotteisuutta. Nykyisin yleinen ihmiskäsitys jakaa ihmisen kolmeen ulottuvuuteen: fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen. (Niemelä 2002, 87–88.) Tässä opinnäytetyössä tarkastelemme ihmistä ja ihmisyyttä kristillisen ihmiskäsityksen pohjalta. Sen juuret ovat Raamatussa ja lähtökohtana on ”ihminen Jumalan ihmisenä”: luotuna, syntisenä ja pelastusta tarvitsevana. Ihminen saa merkityksensä ja arvonsa Jumalasta. Keskeistä tälle ihmiskäsitykselle on se, että ihminen on Jumalan kuva ja tiivistettynä tämä merkitsee sitä, että ihmisarvo on alkuperäinen, ehdoton ja kaikille samanlainen. Ihmisiä ei voida asettaa paremmuusjärjestykseen eikä ketään saa unohtaa. Sekä diakonian että sosiaali- ja terveydenhuollon taustalla on filosofinen ja moniulotteinen ihmiskäsitys. Myös sosiaali- ja terveydenhuollossa on otettava huomioon eri ulottuvuuksien suhteet ja tarkasteltava ihmistä riittävän monipuolisesti. (Niemelä 2002, 88–90, 102.)

Tavanomaisella vanhenemisella, usual ageing, tarkoitetaan väestön keskimääräistä muuttumista vanhetessaan ja sitä, millä tavoin sairaudet näkyvät ikääntyessä. Vanhenemista, johon liittyy aktiivinen elämä, hyvä toimintakyky ja sairauksien välttäminen, kutsutaan onnistuvaksi vanhenemiseksi, succesful ageing. Iäkkäiden ihmisten ei kuitenkaan voida aina odottaa vanhenevan aktiivisesti ja onnistuneesti. Onkin alettu yhä enemmän puhua terveestä vanhenemisestä, healthy ageing. Myös Euroopan unionin vanhusten terveyden edistämistä koskeva ohjelma on nimeltään healthy ageing. Ohjelman tarkoituksena on mahdollistaa iäkkään ihmisen aktiivinen osallistuminen yhteiskuntaan ja riippumattomuus sekä hyvä elämänlaatu. (Lyyra 2007, 25.)

Vanhuutta ei määritellä biologisten vanhenemismuutosten mukaan, koska niitä tunnetaan vain osittain. Yleensä käsite rajataan kalenteri-ian perusteella. Suomessa se on tavallisesti rajattu eläkeiän eli 65 ikävuoden perusteella. Tarkoituk-

senmukaisempaa olisi kuitenkin käyttää vanhus-käsitettä vasta 75 vuotta täytäneistä, sillä yksilöiden fyysinen toimintakyky säilyy melko hyvin juuri 75 ikävuoteen saakka. (Lipponen 2004, 23.) Tässä opinnäytetyössä emme rajaa vanhus-käsitettä iän perusteella, vaan kriteereiksemme riittää se, että he asuvat palvelutalossa. Ikä ei sinänsä kerro ihmisen toimintakyvystä ja avuntarpeesta, ja haluamme antaa palvelutalossa eläville mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin.

Nykyään puhutaan useasti kolmannesta ja neljännestä iästä. Tällöin kolmannella iällä viitataan eläkevuosien ensimmäisiin 20–30 vuoteen, jolloin elämä on aktiivista. Monille tämä elämänvaihe tarkoittaa intensiivistä harrastamista ja vapautta. Neljäs ikä tässä jaottelussa taas tarkoittaa varsinaista vanhuutta, jolloin iän tuomien sairauksien ja selviytymisvaikeuksien vuoksi ollaan entistä riippuvaisempia muiden ihmisten avusta ja hoidosta. Ikääntyminen ja vanhuus sisältävät laajan ihmiskuvien kirjon, minkä vuoksi iäkkäisiin ei pidä suhtautua stereotyyppisesti. Nämä seikat tuovat omat haasteensa vanhustyölle. (Koskinen 1998, 15–17. Hartikainen & Lönnroos 2008, 13.)

Vanhustyön kehittämisen haasteet nousevat vallalla olevista arvoista, asenteista ja vanhuskuvista. Erityisesti suomalaisen yhteiskunnan vanhuskuva on kokenut suuria muutoksia suurten ikäluokkien johdosta; vanhusväestöä on alettu pitää eräänlaisena sosiaalisena ongelmana. Vanhuskuva syntyy käsitteellisen tiedon ja eettisen pohdinnan lopputuloksena. Tämän vuoksi hoitotyön tutkimuksella voidaan vaikuttaa myönteisen vanhuskuvan syntyyn ja samalla muuttaa asenteellisia tekijöitä. (Merjola-Partanen 1994, 4-17.)

Vanhustyötä tekevillä on mahdollisuus vaikuttaa poliittiseen ilmapiiriin konkreettisesti. Esimerkiksi vanhukset ja heidän edustajansa voisivat olla yhdessä pohittamassa vanhuskäsitystä ja arvioimassa hoitotyötä (Merjola-Partanen 1994, 19). Jotta voisimme todella kehittää seurakunnan vanhustyötä, haluamme keskustella vanhusten itsensä kanssa heidän kokemuksistaan ja toiveistaan koskien seurakunnan toimintaa.

2.2 Vanhuus ja seurakunta

Seurakunnan eläkeläis- ja vanhustyö ei ole pelkästään diakoniatyötä, vaan se on perusseurakuntatyötä kohdentuen yli 65-vuotiaisiin (Porvoon seurakunta i.a.). Vanhus on seurakunnan tärkein voimavara aktiivisena, tuntevana, toimivana ja omista asioistaan päättävänä yksilönä. Seurakunnan vanhukset ovat toimintakyvyltään kuitenkin hyvin erilaisia keskenään, ja siksi on tärkeää erottaa toisistaan senioritoiminta ja diakoninen vanhustyö. Senioritoiminnan tavoitteena tulisi olla seurakuntaelämään osallistuminen, elämänlaadun ylläpitäminen ja virkistäytyminen. Tällöin ensisijaisia toimintamuotoja ovat ryhmät, retket, leirit, jumalanpalvelukset ja seurakunnan muu yleinen toiminta. (Gothóni & Jantunen 2003, 121.)

Sen sijaan diakoninen vanhustyö keskittyy niihin vanhuksiin, joiden on vaikeaa tulla mukaan seurakunnan toimintaan. Syitä tähän vaikeuteen voivat olla leskeytyminen, liikuntakyvyn menetys, oma tai läheisen sairastuminen, dementoituminen tai jokin muu kriittinen tapahtuma. Tällöin seurakunnalta odotetaan diakonista apua: erityistukea, läsnäoloa ja osallistumista vanhuksen elämään. (Gothóni & Jantunen 2003, 122.) Tämän halusimme ottaa huomioon myös opinnäytetyössämme. Diakoniatyöntekijän on haastavaa lähteä palvelemaan palvelutalon asukkaita, jos hän ei tiedä mitä asukkaat toivovat ja millaisia voimavaroja heillä on: tarvitsevatko he senioritoimintaa vai diakonista apua

Kunnosta riippumatta vanhukset ovat kuitenkin seurakuntatyön korvaamaton voimavara, ja he toimivat usein aktiivisesti seurakuntien vapaaehtoistyössä. Tarpeellisuuden tunne liittyy läheisesti koettuun elämänlaatuun. Itsensä tarpeelliseksi kokevat vanhukset tuntevat myös mielialansa tasapainoiseksi. Laajalaisella toiminnalla seurakunta pystyy sekä pitämään huolta että tarjoamaan huolenpitotehtäviä ja näin samalla tukemaan vanhusten elämänlaatua. (Jääskeläinen 2002, 198–199.) Vapaaehtoistyössä on kuitenkin omat haasteensa monipuolisen toiminnan ja rekrytoinnin suhteen. Toisinaan kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa. (Gothóni & Jantunen 2003, 122.) Olisi hienoa kehittää vapaaehtoistyötä niin, että tekemistä kaipaavat vanhukset löytäisivät sellaista työtä, jossa he todella kokisivat itsensä tarpeellisiksi ja samalla apua tarvitsevat tulisivat todella

kuulluiksi ja autetuiksi. Onneksi monet seurakunnat ovat kuitenkin huomanneet vapaaehtoistyön kehittämisen tarpeet (Viljanen 2011, 11).

Seurakunnan tulee huolehtia alueellaan asuvien sielunhoidosta, kristillisestä uskosta ja elämästä sekä tarjota tilaisuus yksityiseen rikkiin. Tämä on erityisesti seurakunnan pappien ja lehtoreiden tehtävä, mutta kuuluu myös seurakunnan muille jäsenille. (Kirkkojärjestys.)

Tässä opinnäytetyössä haluamme selvittää, miten tämä toteutuu palvelutalokokemana ja näiden kokemusten pohjalta nostaa mahdollisia kehittämissideita.

Vanhustyön kehittäminen edellyttää eri toimijoiden yhteistyötä. Tämän lisäksi tarvitaan kunkin toimijatahon painopistealueiden ja tavoitteiden tuntemista sekä niiden jatkuvaa arviointia. (Gothóni & Jantunen 2003, 11.) Kirkon vanhustyön tavoitteita on viimeksi koottu vuonna 2005 ilmestyneeseen kirkon vanhustyön strategiaan.

2.3 Kirkon vanhustyön strategia

Kirkon vanhustyön strategia valmistui vuonna 2005, jonka jälkeen kirkon diakonia ja yhteiskuntatyön toimikunta asetti vanhustyön strategian seurantaryhmän vuosiksi 2006–2010. Työryhmän tehtävänä oli jalkauttaa strategia seurakuntiin. (Kirkkohallitus 2009, 3.)

Kirkon vanhustyön strategian tehtävänä ja tavoitteena on luoda perusteet, suuntaviivat ja tavoitteet kirkon vanhustyölle tähtäimenä vuosi 2015. Lähtökohtana on selkiyttää työnjakoa varsinaisen seurakuntatyön ja diakonisen vanhustyön osalta. Monet eläkkeelle siirtyvät seurakuntalaiset haluavat olla mukana seurakunnan toiminnassa mieluummin aktiivisena toimijana kuin vanhustyön kohteena. Diakonisen vanhustyön tulee keskittyä siihen ryhmään, joka ei muuten tule autetuksi. Vanhustyön strategian lähtökohtia ovat Raamatun näkökulma ja kristillinen ihmiskäsitys, yhteiskunnallinen tilanne ja vanhusten perusturvallisuuden

säilyttäminen. (Kirkkohallitus 2005, 3-5.)

Raamatulliset lähtökohdat ovat nähtävissä siten, että strategian tavoitteena on kirkon toiminnassa tuoda kristinusko, toivo ja rakkaus vanhusten elämään, sen arkeen ja juhlaan. Kirkon toiminnan tulee tukea myönteistä suhtautumista vanhuuteen, vaikka ympäröivä yhteiskunta nostaa esille nuoruuteen ja hyödyllisyyteen, työhön ja tuottavuuteen liittyviä arvoja. Vanhusten tulee saada tuntee, että he ovat kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ainutlaatuisia ja arvokkaita Jumalalle. Merkittävä näkökulma raamatullisten lähtökohtien mukaan on myös yhteisöllisyys ja lähimmäisyys seurakunnissa. Yksilöllä on vastuu omasta toiminnastaan, mutta kristittyinä hänen tulee pitää huolta lähimmäisistään. Yhteisöllisyys antaa mahdollisuuden aktiiviseen vaikuttamiseen, jotta saavutettaisiin paremmat elinolosuhteet kaikille seurakuntalaisille. (Kirkkohallitus 2005, 5–9.)

Kirkon vanhustyön strategian mukaan vanhuudet eivät ole vain työn kohteita, vaan heillä on paljon annettavaa yhteiskunnalle ja kirkolle. Strategia käyttää kohderyhmästään vanhus-sanaa, eikä vanhuutta jaeta sen tarkemmin eri jaksoihin. Vanhuus ikäjaksona koskee eri-ikäisiä ihmisiä, joiden terveys, toimintakyky tai sosiaaliekonominen asema on erilainen. Vanhuus on aina kokemukseellinen asia, mutta usein siihen liittyy toimintakyvyn heikkenemistä ja siitä johtuvaa avun tarvetta. Kristinuskon sanomalla ja sen perusteella toteutetulla diakonialla voidaan vähentää henkisen pahoinvoinnin, pelkojen ja turvattomuuden kokemuksia. Seurakunnan vanhustyö kokoaa ja löytää myös niitä vanhuksia, jotka eivät ole seurakunnassa niitä aktiivitoimijoita vaan lähinnä ”palveluiden kuluttajia”. Juuri näiden vanhusten elämänlaatu, toimintakyvyn säilyttäminen ja ihmisarvoinen vanhuus voivat olla ratkaisevalla tavalla juuri seurakunnan vanhustyöstä ja diakoniasta riippuvaisia. (Kirkkohallitus 2005, 7, 10.)

Diakonista vanhustyötä ei ole yleispätevästi määritelty. Seurakunnallinen vanhustyö ei ole kaikilta osin diakoniatyötä. Kirkon vanhustyössä on kyse peruseurakuntatyöstä, jossa huomioidaan vanhuuden aiheuttamat erityistarpeet. Diakoninen vanhustyö etsii niitä vanhuksia, joita muu apu ei tavoita ja kantaa vastuun vanhusten hengellisestä hoidosta. Erityisesti kirkon vanhustyössä on huomioitava syrjäytymisriskissä olevat vanhuudet ja ne, jotka ovat eri tavoin

vammautuneita. Tulevaisuudessa kirkon työntekijät joutuvat kiinnittämään huomiota myös syrjäytyneiden asumis-, laitos- ja hoivapalveluihin. (Kirkkohallitus 2005, 12.) Tällä perusteella halusimme keskittää opinnäytetyömme aihealueen juuri vanhusten asumispalveluihin ja palvelutaloasumiseen.

Vanhusväestön kasvu ja kasvava hoivan tarve lisää julkisen vanhushuollon menoja. Tämä kehitys on tuonut julkiselle puolelle tarpeen saada apua ja tukea kirkolta, kolmannelta sektorilta ja yksityisiltä palveluntuottajilta. Tulevaisuudessa seurakuntien rooli vanhusten hoitopalvelujen tuottajana tulee vahvistumaan. (Kirkkohallitus 2005, 12.)

Kirkkohallituksen tutkimuksessa vanhustyön strategian jalkauttamiseksi selvisi, että yksi vanhustyön tärkeimmistä painopisteistä on vanhusten hengellisen elämän hoidon sekä huolenpidon vahvistaminen ja mahdollistaminen. Muita tärkeitä painopisteitä on yksinäisyyden poistaminen, verkostoituminen ja vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. (Kirkkohallitus 2009, 7.)

Kirkon vanhustyön strategia tunnetaan seurakunnissa hyvin ja se on auttanut työntekijöitä oman työn kehittämisessä. Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön toimikunnan asettaman työryhmän mukaan vanhustyön näkyvyyttä seurakuntien toiminnassa pitäisi lisätä. Myös seurakuntatyön ja diakonisen vanhustyön suhdetta tulisi selkeyttää. Lisäksi diakonisen vanhustyön tutkimusta tulisi lisätä ja monipuolistaa kirkon omassa sekä tiede- ja ammattikorkeakoulujen tutkimustoiminnassa. (Kirkkohallitus 2009, 11–12.) Myös Kirkon Sosiaalifoorumi (2007) on todennut kannanotossaan, että seniorityötä tulisi kehittää diakonisen vanhustyön rinnalla seurakunnissa. Vanhuksille tulisi tarjota mahdollisuuksia tehdä hyvää (Kirkkopalvelut 2007, 20).

2.4 Hengellisyys ja ikääntyminen

Hengellisyyttä on määritelty ja tarkasteltu filosofisena, psykologisena, kulttuurisena ja uskonnollisena ilmiönä. Hoitotyössä hengelliset tarpeet nähdään osana ihmisen kokonaisuutta, ja ne vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin ja siihen, miten

hän suhtautuu sairauteen, hoitoon ja toipumiseen. Myös erilaiset elämänkriisit saavat ihmisen pohtimaan hengellisiä kysymyksiä. (Tuomikoski & Rajala 1996, 283.)

Jokaisella ihmisellä on maailmankatsomus, joka vaikuttaa hänen tapaansa tarkastella maailmaa sekä psykologinen tarve saada maailmansa ehjäksi ja löytää oma paikkansa tässä kokonaisuudessa. Kysymys elämän tarkoituksesta koskettaa kaikkia ihmisiä, ja henkisyys ilmenee juuri kiinnostuksena pohtia tätä tarkoitusta. (Tuomikoski & Rajala 1996, 284.) Hengellisyys linkittyy myös voimakkaasti ihmisen kasvuun, identiteettiin, historiaan, kieleen ja kulttuuriin sekä yhteisöön. Ikääntyessä ihminen tulee usein kosketuksiin itsensä kanssa uudella tavalla ja arvioi elämäänsä löytäen siitä helposti hengellisiä näkökulmia. Hengellisyttä voidaan pitää kapasiteettina, johon jokaisella ihmisellä on kosketus. (Atchley 2009, 147–148.)

Hengellisyys voidaan määritellä uskon käytännölliseksi harjoittamiseksi. Se näkyy ihmisen elämäntavoissa ja sitä voidaan toteuttaa usealla eri tavalla. Hoitotieteessä hengellisyys määritellään merkityksen ja tarkoituksen kysymisenä ja haluna ymmärtää suhdetta maailmankaikkeuteen ja Jumalaan. Uskonto voi antaa päämäärän olemassaololle. (Hanhirova & Aalto 2009, 12–13.) Hengellisyys voidaan nähdä myös osana ihmisen henkisyttä. Se liittyy tarpeisiin, jotka ovat yhteydessä ihmisen henkilökohtaiseen jumalasuhteeseen, pyhyyteen ja turvallisuuden kokemiseen. Hengellisyttä ja uskonnollisuutta pidetään usein synonyymeinä, mutta uskonnollisuus voidaan määritellä myös yhdeksi hengellisyyden ilmenemismuodoksi. (Tuomikoski & Rajala 1996, 284–285; Schnorr 1999, 44.)

Hoitotyön näkökulmasta potilaiden vakaumuksellisia tarpeita on tutkittu vasta 1990-luvulta lähtien. Siihen ovat vaikuttaneet osaltaan erilaiset hoitotyön teoreettiset mallit, jotka korostavat hengellisiä tarpeita potilaan selviytymiskeinona. Hengellisiin tarpeisiin vastaaminen on osa hyvää hoitoa. (Kivikoski 2009, 119.) Hoitajan ja potilaan suhde on usein läheisempi, jos hoitaja on tunnistanut potilaan hengelliset tarpeet ja vastannut niihin. Myös hoitajan suhteen potilaan omaisiin on nähty syvenevän, kun hengelliset tarpeet on osattu huomioida.

(Schnorr 1999, 51.) Hengellisyyden merkitys kasvaa ihmisen ikääntyessä (Atchley 2009, 148) ja myös kirkko haluaa olla huomioimassa nämä tarpeet. Meidän kirkko -strategiaan on erikseen kirjattu, että koska ikääntyneiden osuus 2010-luvulla tulee nopeasti kasvamaan, tulee kirkon työntekijöiden erityisesti huomioida vanhusten hengelliset tarpeet. (Kirkkohallitus 2007, 9, 42.)

Eläkeiässä kirkon jäsenten osallistuminen seurakunnan toimintaan lisääntyy. Taustalla voi olla vapaa-ajan lisääntyminen, mutta myös taloudellisella tilanteella saattaa olla vaikutusta. Seurakunnan tilaisuudet ja palvelut ovat lähes poikkeuksetta ilmaisia. Myös kuoleman läheisyyden aiheuttama tarve selvittää itselleen yliaistillisen todellisuuden luonnetta ja merkitystä saattaa johdattaa vanhus seurakunnan toimintoihin. Vanhus pyrkii hyväksymään elämänsä kokonaisuuden riippumatta siitä, mitä siihen on sisältynyt. (Gothóni 1987, 86. Ylikarjula 1999, 80.) Sairauden ja fyysisen kunnon heikkenemisen myötä vanhuksen mahdollisuudet osallistua uskonnollisiin toiminnan muotoihin ovat kuitenkin rajalliset. Tällöin rukouksen merkitys kasvaa etenkin kipujen ja sairauden ahdistuksen painaessa. Vanhus kohtaa usein tilanteita, jossa hän tuntee itsensä avuttomaksi, ja rukous merkitsee silloin osallisuutta Jumalan voimasta. (Gothóni 1987, 156; Ylikarjula 1999, 83.)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ja kuvailla Kerokujan palvelutalon asukkaiden kokemuksia seurakunnan toiminnasta ja ehdotuksia Hakunilan seurakunnan toiminnan kehittämiseksi. Tavoitteena on tuottaa Hakunilan seurakunnalle tietoa, jonka pohjalta seurakunnan työntekijät voivat kehittää alueella tehtävää vanhustyötä.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä kokemuksia palvelutalon asukkailla on seurakunnan toiminnasta ja palveluista?
2. Mitä palvelutalon asukkaat toivovat seurakunnalta?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Yhteistyö Hakunilan seurakunnan ja Kerokujan palvelutalon kanssa

Länsimäen kirkko on Hakunilan seurakunnan etäisin toimipiste. Se on valmistunut vuonna 1986 ja se sijaitsee Kerokujan palvelutalon välittömässä läheisyydessä. Länsimäen kirkolla järjestetään erilaista toimintaa eri-ikäisille seurakuntalaisille. Eläkeläisille ja seniori-ikäisille kirkolla toimii Senioriklubi, joka kokoontuu kevään 2011 aikana yksitoista kertaa. Kokoontumisissa pidetään hartaus sekä kahvihetki, joiden lisäksi ohjelmassa on askartelua ja keskusteluja. (Vantaan seurakunnat i.a.)

Maanantaisin Länsimäen kirkolla järjestetään matalan kynnyksen maanantai, jossa pidetään hartaus, jonka jälkeen tarjolla on ilmaista kahvia ja voileipiä. Perjantaisin kirkolla järjestetään puuoperjantai, jolloin tarjolla on ilmaista puuroa ja kahvia. Tämän lisäksi Länsimäen kirkolla toimii Äiti Teresan peittopiiri, jonka tarkoituksena on kerätä lankoja ja neuloa niistä tilkkuja, jotka lopulta yhdistetään peitoksi. Näiden toimintamuotojen lisäksi Länsimäen kirkolla pidetään joka sunnuntai messu, jonka lisäksi kirkossa järjestetään kausiluontoisesti erilaisia konsertteja ja myyjäisiä. (Vantaan seurakunnat i.a.)

Tapasimme maaliskuussa 2009 ensimmäistä kertaa Hakunilan seurakunnan diakoniatyöntekijää Saara Huhanttia ja keskustelimme seurakunnan opinnäytetyömme sisältöön liittyvistä toiveista. Seurakunta halusi kehittää diakonista vanhustyötä ja erityisesti kuulla asiakkaiden näkemyksiä. Diakoniatyöntekijän kanssa yhdessä päädyimme kartoittamaan alueella asuvien diakoniatyöhön liittyviä vanhusten kokemuksia ja toiveita. Puhuimme siitä, miten tärkeää olisi tavoittaa alueella asuvat yksinäiset vanhuset. Opinnäytetyömme laajuutta ajatellen olisi ollut kuitenkin liian työlästä ja vaikeaa tehdä etsivää työtä. Ajatus haastattelututkimuksen tekemisestä keskustelun aikana varmistui ja päädyimme yhdessä diakoniatyöntekijän kanssa siihen, että opinnäytetyömme tutkimusympäristöksi rajautuisi alueella sijaitseva palvelutalo. Tämän jälkeen otimme yhteyttä Kerokujan palvelutalossa työskentelevään lähihoitaja Päivi Heinilään ja so-

vimme yhteistyöstä sähköpostitse. Rajaaminen yhden palvelutalon asukkaiden haastattelemiseen helpotti opinnäytetyömme jatkamista ja pystyimme keskittymään teoriakirjallisuuden kartoittamiseen.

Syksyllä yhteyshenkilömme Hakunilan seurakunnassa vaihtui Saara Huhanantista diakoniatyöntekijä Ulla-Maija Järviöön, jota kävimme tapaamassa ensimmäisen kerran lokakuussa 2009. Tammikuussa 2010 kävimme tutustumassa Kerokujan palvelutaloon ja tapasimme lähihoitaja Päivi Heinilän, jonka kanssa keskustelimme alustavasti opinnäytetyöhaastattelujen toteuttamisesta. Tämän jälkeen tapasimme uudestaan Ulla-Maija Järviön ja kirjoitimme yhteistyösopimukset sekä seurakunnan että palvelutalon kanssa. Tapaamisen jälkeen aloitimme tutkimuslupahakemusprosessin. Kirjoitimme teoriaosuutta kesän 2010 aikana ja syksyllä 2010 Vantaan kaupunki myönsi meille tutkimusluvan.

4.2 Tutkimusympäristö

Toteutimme opinnäytetyömme Kerokujan palvelutalossa, joka kuuluu Vantaan kaupungille ja on aloittanut toimintansa vuonna 1996. Palvelutalossa on 22 asuntoa sekä 6-paikkainen dementia koti, jonka henkilökunta tarjoaa apua ja hoivaa ympäri vuorokauden (Pesonen 2005). Öisin palvelutalossa ja dementia kodissa työskentelee yksi hoitaja, joka käy auttamassa palvelutalon puolella, jos asukas tekee turvahälytyksen tai soittaa. Jos palvelutalon asukkaan kunto huononee ja apua tarvitaan jatkuvasti, tehdään lähete ympärivuorokautiseen hoivaan. Vantaalla tämä tarkoittaa käytännössä lähetettä Myyrkodin, Metsonkodin tai Simonkodin vanhainkotiin tai ostopalveluna yksityiseen hoiva- tai vanhainkotiin. (Heinilä 2011.) Vantaan kaupungilla on Kerokujan lisäksi yhdeksän muuta palvelutaltoa, joiden lisäksi alueella toimii kolme yksityistä palvelutaltoa (Vantaan kaupunki 2009).

Palvelutaloasumisesta on muodostunut välimuoto kotona asumiselle ja laitoshoidolle (Lehto ym. 2001, 104). Sosiaalihuollon sanasto määrittelee palveluasumiseen kuuluvan asunnon lisäksi jokapäiväiseen selviytymiseen tarvittavia sosiaalipalveluja. Palvelutalon toimintatapoihin kuuluu myös vanhusten itsenäi-

syyden ja itsemääräämisoikeuden arvostaminen. (Andersson 2007, 9. Stakes 2001, 56.) Halusimme toteuttaa opinnäytetyömme palvelutaloympäristössä juuri siksi, että tavoittaisimme ne vanhukset, jotka tarvitsevat apua päivittäisissä toiminnoissa, mutta kuitenkin kykenevät asumaan itsenäisesti asunnoissaan.

Helsingin sosiaaliviraston kehittämisohjelman mukaan palvelutaloasuminen määritellään kolmiportaiseksi: turvaksi asumiseksi, peruspalveluasumiseksi ja tehostetuksi palvelutaloasumiseksi (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2004, 7). Vantaan kaupungin asunstrategiassa mainitaan tavoitteeksi, että yli 90 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä voisi asua kotonaan tai palveluasunnossa, ja että tarvittavan hoidon he saisivat avohuollon palveluina. 75 vuotta täyttäneistä vanhuksista kolmelle prosentille järjestettäisiin palveluasunto ja neljälle prosentille tehostettua palveluasumista. (Vantaan kaupunki 2005, 18.) Vantaan kaupungin vanhustenhuollon tehtävänä on varmistaa vantaalaisille heidän itsemääräämisoikeuttaan kunnioittaen turvallinen vanhuus tukemalla heidän toimintakykyään ja osallisuuttaan yhteiskunnan toimintaan (Vantaan vanhusten palvelustrategia 2002, 3).

Vanhuksen arkielämän sujumisessa koti toimii vastakohtana laitokselle. Oma koti on vanhukselle ensisijainen asuinpaikka: tuttu, rakas ja turvallinen. Toisin kuin laitos, koti on oma ja yksityinen. Kotona asumista pyritään tukemaan mahdollisimman pitkälle, mutta asuminen saattaa muotoutua vanhukselle vankeudeksi. Jos vanhus ei voi elää missään muualla, kuin omien seiniensä sisäpuolella, ei enää rakas ja tuttu paikka riitä täyttämään ihmisen sosiaalisuuden tarpeita. (Okulov 2008, 30.)

Palvelutalossa vanhus säilyttää oikeutensa itsenäiseen kotiin ja asumiseen, vaikka hänen ulkopuolisen avun tarve on lisääntynyt. Vanhuksen asumisturvallisuus taataan seuraamalla hänen kuntoaan ja selviytymistään päivittäin, sekä tarjoamalla yksilökohtaisia palveluja kuten avustamista henkilökohtaisissa toiminnoissa, ateriapalvelua, kotisairaanhoidtoa, hygieniapalvelua, siivousapua, ostos- ja asiointiapua, sekä tukea sosiaaliseen kanssakäymiseen ja virkistystoimintaan. (Aunola & Ojanen 1999, 7.) Tarjolla olevat palvelut ja henkilökunnan määrä vaihtelevat eri palvelutaloissa (Lehto ym. 2001, 104).

Asumisen merkitys muuttuu ihmisen vanhetessa. Asuinympäristö luo puitteita ja mahdollisuuksia, mutta saattaa muodostua myös esteeksi: kodista tulee tärkeä, jos sieltä ei pääse pois. Asuinympäristön merkitys korostuu, koska toimintakyky heikkenee. Tuttu ympäristö tukee vanhuksen arjesta selviytymistä ja mahdollistaa sosiaalisten verkostojen säilyttämistä. Turvallisuuden ja viihtyvyyden tunnetta lisäävät asunnon lähellä olevat palvelut. On todettu, että palvelut ja sosiaalinen tuki ovat niin tärkeitä, että ne voivat toimia motiivina asunnon vaihdolle. (Okulov 2008, 29.)

Palvelutaloasukkaiden arjen kokemuksia käsittelevän tutkimuksen mukaan palvelutalossa asuvat pitävät palvelutalossa asumisessa erityisesti siitä, että palvelutalossa ei tarvitse huolehtia ruuan laittamisesta ja pyykin pesusta ja näin aikaa jää enemmän harrastuksiin ja lepoon. Yhdessä ruokaileminen koetaan virkistävänä ja tärkeänä sosiaalisena tapahtumana. Itsenäinen asuminen palvelutalon kodissa koetaan merkittäväksi ja yksi tärkeimmistä palvelutaloon muuttamisen syistä on turvallisuudentunne. (Piironen ym. 2005, 33–41.)

4.3 Tutkimusmenetelmä

Teimme opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena, jonka aineisto kerättiin teemahaastattelujen avulla. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeintä tutkimuksen tieteellisyyden kannalta ei ole haastattelujen määrä vaan laatu. Laadullinen tutkimus mahdollistaa meille aineiston perusteellisen analysoinnin. (Eskola & Suoranta 1998, 13–18.)

Haastattelua voidaan pitää yleisimpänä keinona hankkia tietoa: on luontevaa kysyä, kun halutaan tietoa jostakin (Ruusuvuori; Tiittula 2005, 9). Tutkimushaastattelussa haastattelija on tiedon kysyjän ja haastateltava tiedon antajan roolissa. Haastattelija tekee muistiinpanoja ja keskustelu nauhoitetaan. Myöhemmin haastattelija litteroi nauhoitetun aineiston eli muuttaa sen kirjalliseen muotoon. Litterointi on aina tulkintaa keskustelusta. (Ruusuvuori 2005, 16, 23–24.) Haastattelu on hyvä keino kerätä tietoa, kun halutaan tutkia arkoja tai vaikeita asioita

(Hirsjärvi & Hurme 2008, 35–37). Tiedostimme, että aiheemme voi nostaa esiin arkojakin asioita ihmisten elämästä ja tämän takia päädyimme teemahaastatteluuun.

Käyttämämme teemahaastattelu on tiettyihin teemoihin keskittynyt keskustelunomainen haastattelutilanne. Haastattelija pyrkii ottamaan huomioon haastateltavien tulkinnat ja sen, minkä merkityksen he asioille itse antavat. Järjestys teemojen läpikäymiseen on vapaa ja haastattelijalla on tilanteessa mukana vain vähän apukysymyksiä ja -sanoja, muuten teemoista pyritään keskustelemaan vapaasti. Sisältö- ja tilanneanalyysi teemahaastattelussa ovat tärkeitä ja tutkijan tulee perehtyä aihepiiriin huolellisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Haastattelun analysointi tapahtuu teemoittain. Tutkijan ennakkoon ajatellut teemat voivat haastattelujen myötä muuttua toisten teemojen noustessa olennaisemmiksi. Teemahaastattelun analysointiin ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa. Aineistoa voidaan analysoida esimerkiksi kvantitatiivisesti, kvalitatiivisesti tai näitä kahta yhdistelemällä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

4.4 Haastateltavien valitseminen ja aineiston keruu

Olimme päättäneet haastatella kuutta palvelutalon asukasta, koska tarkoituksenamme oli tuottaa laadullista tietoa. Suurempi määrä haastateltavia olisi ollut tiedon yleistämisen kannalta luotettavampaa, mutta tarkoituksenamme ei ollut tuottaa määrällistä tietoa. Yhteyshenkilömme Päivi Heinilä auttoi meitä valitsemaan haastatteluun halukkaita Kerokujan palvelutalon asukkaita, joilla oli jokin kokemusta Hakunilan seurakunnan toiminnasta ja jotka mahdollisesti haluaisivat osallistua haastatteluihin. Päivi Heinilä tunsu asukkaat, ja hänen avullaan meidän oli helppo saada kontakti tuleviin haastateltaviin. Haastateltavilta ei vaadittu seurakunnan jäsenyyttä, koska koimme, että sillä ei ole merkitystä. Emme myöskään kysyneet haastattelujen yhteydessä haastateltavien seurakuntaan kuulumisesta. Seurakunnan toiminta on avointa kaikille, ja on tärkeää kartoittaa myös mahdollisten kirkkoon kuulumattomien asukkaiden tai muiden seurakuntien jäsenten kokemuksia Hakunilan seurakunnan toiminnasta.

Halusimme keskittyä kokemusten tarkasteluun. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan mukaan tutkittavaksi on valittava ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita tutkitavasta aiheesta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Siksi myös me halusimme valita haastateltavat ensisijaisesti sillä perusteella, että heillä oli ainakin jokin kokemus seurakunnan toiminnasta ja että he olivat kiinnostuneita. Kuusi asukasta allekirjoitti kirjallisen suostumuksen haastatteluun osallistumisesta (Liite 2). Yksi suostumuksen allekirjoittaneista kieltäytyi haastattelupäivänä. Kieltäytyneen tilalle saimme kuitenkin uuden haastateltavan.

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Teimme etukäteen haastattelurungon (Liite 3), joka toimi keskustelun pohjana. Teemahaastattelussa pystyimme esittämään tarkentavia kysymyksiä ja tarjoamaan vanhuksille tilaisuuden kertoa vapaasti omin sanoin kokemuksistaan. Tämän takia emme myöskään laatineet lomaketta, jonka itse olisimme täyttäneet haastattelutilanteessa. Halusimme antaa vanhuksille kokemuksen siitä, että joku on aidosti kiinnostunut heidän kokemuksistaan ja mielipiteistään.

Jos olisimme käyttäneet postitse toimitettavaa lomakekyselyä, riski vastausprosentin pieneksi jäämisestä olisi ollut suuri. Lomakekysely ei tullut kysymykseen, sillä oli mahdollisuus, että osa tutkimukseen osallistuvista näkee huonosti tai ei välttämättä ymmärrä, mitä lomakkeella kysymme. Lomakekyselyssä olisi ollut myös se riski, että me emme olisi saaneet selvää vanhusten käsialasta. Myöskään sähköinen kysely ei tullut kysymykseen, sillä harva vanhuksista käyttää tietokoneita.

Pyrimme luomaan haastattelutilanteista rauhallisia ja kiireettömiä keskustelunomaisia tilanteita. Nauhoitimme haastattelut ja jaoimme nauhoittamamme materiaalin puoliksi, jonka jälkeen aloitimme aineiston litteroinnin.

Haastateltavat valikoituivat lähihoitaja Päivi Heinilän avustuksella. Hän tiedusteli palvelutalon asukkaiden halukkuutta osallistua haastatteluun. Halukkaille hän toimitti infokirjeen ja suostumuskirjeen haastatteluja varten. Halusimme tietää, miten seurakunnan toiminta näkyy palvelutalon arjessa asukkaiden mielestä ja mitä he mahdollisesti toivoisivat toiminnalta. Haastattelut toteutimme adventin

kynnyksellä marraskuussa 2010 ja ne kestivät kahdestakymmenestä minuutista puoleen tuntiin. Haastattelujen jälkeen litteroimme saamamme aineiston marras-joulukuun aikana. Tämän jälkeen aloitimme aineiston analyysin ja opinnäytetyön kirjoittamisen.

4.5 Aineiston analyysi

Tutkimuksemme tavoitteena oli saada palvelutalon asukkaiden kokemuksista sellaista systemaattista tietoa, josta on käytännön hyötyä seurakunnan vanhus-työn kehittämisessä. Halusimme analysoida järjestelmällisesti ja päädyimme opinnäytetyömme suunnitelmavaiheessa käyttämään haastattelujen avulla saamamme aineiston analysoimiseen laadullista sisällönanalyysiä.

Ennen analysointia on päätettävä, analysoidaanko aineistosta myös piilossa olevia viestejä vai vain sanallisia ilmaisuja. Piilossa olevien viestien analysointi on kyseenalaista, koska tällöin analysointi sisältää usein myös tulkintaa. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset vaikuttavat myös siihen, analysoidaanko myös piilossa olevia viestejä. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5.) Päädyimme analysoimaan litteroidusta aineistosta vain sanalliset ilmaisut ilman piiloviestejä, koska halusimme välttyä tulkitsemasta aineistoa väärin ja johdattelemasta tuloksia haluamaamme suuntaan.

Kun aineisto oli litteroitu, luimme sen useaan otteeseen läpi, jotta se tuli meille tutuksi. Tämän jälkeen alleviivasimme litteroidusta aineistosta tutkimuskysymysten kannalta oleelliset ilmaisut. Sen jälkeen etsimme tekstistä samankaltaisuuksia ja toistuvia piirteitä, jotka siirsimme suorina lainauksina taulukkoon. Käytimme taulukoinnissa apuna värikoodeja. Luokittelimme suorat lainaukset alaluokkiin ja yläluokkiin sisällönanalyysin mukaisesti. Yläluokkia muodostui kuusi.

Sisällönanalyysissä aineistoa voidaan lähestyä joko induktiivisesti tai deduktiivisesti. Induktiivinen sisällön analyysi tarkoittaa aineistosta käsin lähtevää prosessointia, kun taas deduktiivisessa analyysissä aineistoa luokiteltaessa käytetään hyväksi jotain aikaisempaa käsitejärjestelmää. (Kyngäs & Vanhanen 1999,

5.) Käytimme induktiivista lähestymistapaa, koska halusimme lähteä tarkastelemaan aineistoa puhtaasti haastateltavien kokemuksien eikä minkään valmiin teoriamallin pohjalta.

Induktiivinen aineistosta teorioihin tähtäävä analysointiprosessi alkaa aineiston pelkistämällä. Pelkistetyt ilmaisut luokitellaan niiden samanlaisuuden ja erilaisuuden mukaan. Tässä vaiheessa aineistoa aletaan jo käsitteellistää nimeämällä eri luokat niiden sisältöä kuvaavasti. Luokat ryhmitellään ja ne saavat yläluokkia, joiden nimet vastaavat sen alle muodostuneita alaluokkia. Syntyneet yläluokat ja niiden sisältö esitetään tutkimuksen tuloksina. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5–7, 11.) Yläluokista, joita muodostui viisi, syntyi kaksi pääluokkaa: kokemukset seurakunnan toiminnasta ja syyt osallistua seurakunnan toimintaan. Näiden yläluokkien ja pääluokkien mukaan raportoimme tutkimustulokset. Seuraavassa taulukossa esittelemme aineiston ryhmittelyssä muodostuneet yläluokat ja pääluokat.

TAULUKKO 1. Analyysistä löytyneet ylä- ja pääluokat

Yläluokat	Pääluokat
Suhde seurakuntaan lapsuudessa ja nuoruudessa	Palvelutaloasukkaan suhde seurakuntaan
Suhde seurakuntaan aikuisuudessa ja vanhuudessa	
Seurakunnan tilaisuuksiin/senioritoimintaan osallistumisen motiivit	Motiivit seurakunnan toimintaan osallistumiselle ja seurakunnan palveluiden käytön syyt
Diakonisen vanhustyön asiakkuuden syyt	
Hengellisyys	

4.6 Tutkimuksen luotettavuus

Aloittaessamme tätä opinnäytetyötä tarkoituksenamme oli selvittää palvelutaloasukkaiden toiveita seurakunnan diakoniatyöltä. Haastatteluja varten laadimme infokirjeen, jossa kerroimme, että haluamme kuulla asukkaiden toiveita ja kokemuksia Hakunilan seurakunnan diakoniatyöstä. Haastattelutilanteissa kuitenkin huomasimme, että haastateltavat eivät tehneet eroa seurakunnan toiminnan ja diakoniatyön välillä.

Lisäksi hämmennystä aiheutti se, että me käytimme haastatteluissa termiä ”Hakunilan seurakunta”, jonka haastateltavat ymmärsivät tarkoittavan Hakunilan kirkkoa. Kysyessämme Hakunilan seurakunnan toiminnasta tarkoitimme kuitenkin lähinnä Länsimäen kirkolla tapahtuvaa toimintaa. Huomasimme tämän haastattelujen edetessä ja kiinnitimme huomiota omiin sanavalintoihimme ja käsitteiden selventämiseen.

Tutkimuksemme luotettavuutta lisää se, että emme tienneet etukäteen keitä haastateltavat olivat. Näin ollen meillä ei ollut heihin mitään suhdetta eikä mitään etukäteistietoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa haastattelutilanteisiin tai niiden sisältöön. Luotettavuutta lisäsi myös se, että me molemmat olimme mukana haastatteluissa. Näin haastattelujen analyysi ja mahdollinen tulkinta ei ollut vain yhden ihmisen varassa. Keskustelimme ja jaoimme ajatuksia saadusta aineistosta.

Kyngäksen ja Vanhasen mukaan tutkimuksen vakuuttavuutta lisäävät myös aineistosta nousevat suorat lainaukset, joita käytetään esimerkkeinä (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5–7, 11). Lisätäksemme tutkimuksemme vakuuttavuutta myös me olemme käyttäneet suorina lainauksina otteita haastatteluista.

Toteutimme haastattelut haastateltavien kotona, sillä halusimme haastateltavien tuntevan olonsa kotoisaksi. Luotettavuus olisi voinut kärsiä, jos olisimme toteuttaneet haastattelut esimerkiksi kirkon tiloissa. Tällöin haastateltavat eivät välttämättä olisi uskaltaneet kritisoida kirkkoa tai sen toimintaa. Haastattelutilanteessa korostimme, että olemme opiskelijoita emmekä kirkon työntekijöitä, jotta

kynnys puhua avoimesti olisi mahdollisimman matala. On kuitenkin mahdollista, että haastattelun luotettavuuteen on vaikuttanut seurakunnan ja palvelutalon pienet piirit. Aukkaat saattoivat tuntea työntekijät hyvin, eivätkä siksi välttämättä uskaltaneet tuoda esille negatiivisia tunteita tai kritiikkiä seurakuntaa kohtaan.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Kokemukset seurakunnan toiminnasta

5.1.1 Seurakuntayhteys lapsuudessa ja nuoruudessa

Haastateltavien lapsuudessa seurakuntayhteys oli ollut jumalanpalveluksiin osallistumista sunnuntaisin. Kirkkoon oli pitkä matka ja se kuljettiin usein hevosella. Jumalanpalvelukset olivat tapahtumia, joissa opittiin laulamaan. Tutuiksi muodostuneet virret olivat usein ensi kosketus musiikkiin. Pyhäkoulu koettiin paikaksi, jossa lapsia huomioitiin erityisellä tavalla.

Pyhäkoulussa kävin ja istuin puukirkossa ja meillä oli semmonen kirjanen taikka semmonen vihkonen mikä avattiin. - - Siihen sai joka kerran kun kävi pyhäkoulussa ni sai ton tähden. Ai että sitä oli ylpee! (Haastattelu 3.)

Haastatteluun osallistuneissa oli myös niitä, jotka olivat osallistuneet lapsena ja nuorena seurakunnan laulukuoroon. Pyhäkouluun ja laulukuoroon liittyvät lapsuus- ja nuoruusajan muistot olivat olleet tärkeitä hetkiä, joita edelleen muisteltiin lämmöllä.

Rippikoulua pidettiin yhtenä elämän kohokohdista. Siihen liittyi myös ahdistusta ja pelon tunteita epäonnistumisesta ulkoläksyjen opettelussa. Yksi haastatelluista muisteli myös papin vierailleen säännöllisesti hänen kotonaan, kun hän oli lapsi. Seurakunnan työntekijät näyttäytyivät lapsuus- ja nuoruusmuistoissa etäisinä ja vaativina.

5.1.2 Seurakuntayhteys aikuisuudessa

Työiässä seurakunnan merkitys oli koettu pienempänä, sillä aikaa toimintaan osallistumiselle jäi vähän. Aikuisiällä merkittäviä kokemuksia seurakunnan toi-

minnasta olivat olleet osallistumiset kirkollisiin juhliin kuten häihin ja hautajaisiin. Hautajaiset ja läheisten kuolema saivat aikaan oman uskon ja elämän rajallisuuden pohtimista.

Veljien kuolemat ja kaikki niin silloin oli niin tietenkä mielessä nää asiat. - - Rupes mieltii silloin, et mitä se sitten on tää usko niin kuin. (Haastattelu 5.)

Osa haastatelluista aloitti seurakunnan vapaaehtoistyön työikäisenä. Seurakunnan toiminnasta jumalanpalvelukset olivat tärkeitä ja niihin osallistuttiin säännöllisesti joka sunnuntai tai harvemmin elämäntilanteen ollessa kiireisempi.

5.1.3 Seurakuntayhteys vanhuudessa

Eläkkeelle siirtyminen oli tuonut aikaa ja mahdollisuuksia osallistua useammin seurakunnan toimintaan. Jumalanpalvelukset olivat olleet tärkeä yhteys seurakuntaan. Haastateltavat osallistuivat myös seurakunnan järjestämään kerhotoimintaan. Seurakunnan vapaaehtoisena toimiminen oli aloitettu eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Vapaaehtoistyö täytti päivätyön jättämää aukkoa.

Osa haastatelluista oli diakonisen vanhustyön asiakkaita. He saivat keskustelua seurakunnan työntekijältä tai asiointiapua seurakunnan vapaaehtoiselta. Nekin haastateltavat, joilla ei ollut tarvetta keskustella seurakunnan työntekijän kanssa, pitivät mahdollisuutta ottaa tarvittaessa yhteyttä seurakunnan työntekijään erittäin tärkeänä.

Seurakunnan toiminta palvelutalossa oli haastateltujen asukkaiden mukaan melko näkymätöntä. Kaikki haastatellut tiesivät seurakunnan työntekijöiden pitävän palvelutalossa hartaustilaisuuksia. Suurimmalla osalla haastatteluun osallistuneista oli kokemus hartaustilaisuuksista. Hartauksien toteutuksessa ei koettu olevan muutettavaa. Tilaisuuksien toivottiin pysyvän samanlaisina ja niitä toivottiin lisää. Seurakunnan ja palvelutalon välille toivottiin tiiviimpää yhteistyötä.

5.1.4 Seurakuntayhteyden jatkuvuus

Seuraava taulukko havainnollistaa haastatteluun osallistuneiden vanhusten suhdetta seurakuntaan lapsuudessa ja myöhemmissä elämänvaiheissa.

TAULUKKO 2. Kuvaus haastateltavien suhteesta seurakuntaan lapsuudessa ja myöhemmissä elämänvaiheissa

	Lapsuus	Aikuisuus/vanhuus
H1	Jumalanpalveluksessa viikoittain, rippikoulu	Jumalanpalveluksessa viikoittain, toimintaan osallistuminen laajasti
H2	Rippikoulu	Työelämässä ollessa ei ehtinyt, nyt jumalanpalvelus on tärkeä, vapaaehtoistyö, seurakunta ”hyvä olla olemassa”
H3	Pyhäkoulu, rippikoulu, joulukirkot	Joulukirkot, kerhot, vapaaehtoistyö, muiden auttaminen
H4	Ei mainintaa	Hartaudet, satunnainen kirkossa käynti, diakonisen vanhustyön asiakas: vapaaehtoisen apu (rajoite toimintakyvyssä)
H5	Ei suhdetta seurakuntaan lapsena tai etäinen suhde	Satunnaisesti tekemisissä seurakunnan kanssa, lähinnä toimitusten kautta (häät/hautajaiset)
H6	Jumalanpalvelukset, pappi kävi myös kotona	Seurakunnan työntekijän kotikäynnit: diakonisen vanhustyön asiakas (rajoite toimintakyvyssä), satunnainen kirkossa käynti

Kaikilla haastatteluun osallistuneilla vanhuksilla oli jonkinlainen suhde seurakuntaan haastatteluhetkellä. Tämä oli myös yksi haastatteluun osallistumisen kriteereistä.

Ne haastatellut, jotka olivat lapsuudessa osallistuneet lapsuudessa seurakunnan toimintaan, olivat aktiivisesti seurakunnan toiminnassa mukana myös myöhemmissä elämänvaiheissa. Lapsena jumalanpalveluksissa käyneet kävivät jumalanpalveluksissa myös myöhemmissä elämänvaiheissa. Jumalanpalvelukseen osallistumisesta oli muodostunut monelle tapa. Yksi haastatteluun osallistuneista vanhuksista muisteli papin vierailleen usein hänen lapsuudenkodissaan. Hänen luonaan kävi myös myöhemmin seurakunnan työntekijä. Kynnys pyytää seurakunnan työntekijä kotikäynnille on pienempi, kun on aikaisempi kokemus kotikäynnistä.

5.2 Syyt osallistua seurakunnan toimintaan

5.2.1 Senioritoiminta

Tärkeitä motiiveja seurakunnan toimintaan osallistumiselle olivat ystävät, tuttu porukka ja mahdollisuus auttaa muita ihmisiä. Haastateltavat kokivat tärkeäksi tunteen, että he kuuluvat johonkin. Toimintaa, jossa he kävivät tapaamassa muita ihmisiä, olivat seurakunnan kerhot, diakoniaruokailu ja sunnuntaimessut. Osa haastateltavista oli tehnyt vapaaehtoistyötä diakoniaruokailun yhteydessä osallistumalla muun muassa kahvin keittämiseen.

Osalle haastateltavista tärkeäksi seurakunnan toiminnan muodoksi oli muodostunut peittopiiriin osallistuminen. Yksi haastateltavista korosti etenkin tutun ystäväpiirin merkitystä: piiri oli kokoontunut samalla porukalla usean vuoden ajan. Peittopiiriin osallistuvat kokivat sen kautta tehtävän työn helpoksi ja mielekkääksi.

Niin on se on helppoo työtä ja... pystyy auttaa. (Haastattelu 2.)

Että ei se tarkoita sitä että siinä tarttee olla mitenkään hullun uskovaainen mut kuitenkin siis että mut se on semmonen siinä voi auttaa paljon. (Haastattelu 3.)

Haastateltavilla oli kokemuksia myös muusta seurakunnan kautta tehtävästä vapaaehtoistyöstä. Yksi haastateltavista oli aikaisemmin osallistunut mielellään vapaaehtoistyöhön ja nauttinut etenkin tutussa porukassa olemisesta. Nyt hän kuitenkin koki tehneensä oman osansa ja olevansa liian vanha auttamaan vapaaehtoistyön kautta.

Niin se ei oo sillä tavalla kallista ja sitten kun kerho on tossa ihan kirkon vieressä, tossa alhaalla. (Haastattelu 1.)

Haastateltavien seurakunnan toimintaan osallistumista helpotti se, että Länsimäen kirkko on samassa pihapiirissä Kerokujan palvelutalon kanssa.

Sitten meillä puhutaan kaikista elämän asioista. (Haastattelu 1.)

Haastateltavat korostivat yhteisöllisyyden merkitystä. Monet painottivat tuttua ystäväpiiriä, joka on kokoontunut jo vuosien ajan. Seurakunta koettiin kokoontumispaikaksi, jossa voi istua, juoda kahvia ja vaihtaa kuulumisia.

5.2.2 Diakoniatyön asiakkuus

Merkittävä syy olla osallistumatta seurakunnan toimintaan oli rajoittunut fyysinen toimintakyky. Kotoa lähtemiseen liittyi pelkoa kaatumisesta, ja väenpaljous toi turvattomuuden tunnetta. Osa haastatelluista koki, että heidän hidas liikkumisensa häiritsee muita, ja että he eivät pysty hallitsemaan tilannetta, eivätkä tämän takia lähde palvelutalon ulkopuolelle. Tilaisuuksiin osallistumista rajoitti myös vanhusten väsymys. Haastattelujen perusteella lyhyt matka kirkolle pääosin lisäsi toimintaan osallistumista. Vaikka matka kirkolle oli lyhyt, lähteminen vaatii voimia ja kotiin oli usein helpompi jäädä.

Kyllä kai mä jossain jumalanpalveluksessa mä olin mutta.... se on toi just se että jo se että saa takin päällessänsä niin ihmiset tönii ja muuta niin sitä...se ei oo niin helppoa mulle. - - Mulla on tasapaino niin hirveän huono. Et joutuu sitten odottamaan että se ruuhka on ohi. (Haastattelu 4.)

Minulla on jalat niin huonot että en minä jaksu paljon mihkään lähteä... (Haastattelu 2.)

Et mehän ollaan onnellisia ku täällä käy joku. Kun täällähän tulee muuten aika pitkäks kun on täälläkin on jo huonokuntosia että kun ei pysty paljon liikkumaan. Se on ihan hyvä että ihmisten luona käydään. (Haastattelu 1.)

Apua ostosreissujen tekemiseen vaivalloisen liikkumisen vuoksi oli saatu seurakunnan vapaaehtoistyöntekijältä. Vapaaehtoinen on ollut työntämässä asukasta pyörätuolissa vaateostoksilla ja myös auttanut vaatteiden valitsemisessa. Vapaaehtoistyöntekijän apu koettiin tärkeäksi, mutta avun pyytäminen koettiin toisinaan vaikeaksi.

Mull on yleensä niin kuin vaikeata pyytää sillä lailla apua kun mä oon tottunut tekemään kaikki itse. Mutta se on niin kuin myönnyttävä että ei. Mä olen niin paljon miettinyt että miten hänelle vois sen niin kuin korvata sen. (Haastattelu 4.)

Haastateltavista osa toi esille olevansa tietoisia mahdollisuudesta saada seurakunnan kautta apua kynttilöiden viemiseksi haudoille. Haastatellut vanhuksset olivat huomanneet palvelutalossa asuvan myös useita muita fyysisesti huonokuntoisia, jotka eivät pääse palvelutalon ulkopuolisiin tilaisuuksiin. Kuitenkin yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että apua liikkumiseen kyllä saa jos sitä pyytää. Seurakunnan toiminnan palvelutalossa toivottiinkin olevan tulevaisuudessa näkyvämpää.

5.2.3 Hengelliset tarpeet

Kolmantena syynä seurakunnan toimintaan osallistumiselle olivat asukkaiden hengelliset tarpeet. Haastateltavat pitivät tärkeimpinä seurakunnan järjestäminä tilaisuuksina messun, hartaustilaisuudet ja ehtoollisen. Toisaalta tilaisuuksiin osallistumisesta oli tullut haastateltaville tapa ja osallistumisaktiivisuuteen vaikuttivat tilaisuuksien teemat. Puhutteleva aihe sai osallistumaan. Messuihin ja ehtoolliselle osallistumista pidettiin kuitenkin tärkeänä ja siitä saatiin voimaa, joka kantaa. Hengellisyys ilmeni haastateltavien elämässä myös hiljentymisen

kaipuuna, virsien laulamisena ja rukoilemisena.

Minä laulan iltasin "Tule kanssani Herra Jeesus", luen iltarukouksen ja rupeen rauhallisin mielin nukkumaan. Siinä se minun uskontoni on. Käyn kirkossa, käyn ehtoollisella jos on ehtoollismahdollisuus. Ei mulla oo mitään muuta. (Haastattelu 3.)

Mä oon tässä Taivaan Isää rukoillu joka ilta ja rukoillu lastenki puolesta että mä oon ihan onnellinen et hyvä kun on näinki. (Haastattelu 1.)

Kyllä sitä tulee niin kuin sillä tavalla aina niin kuin pienestä pitäen niin kyllä mä niin kuin vielä tänä päivänäkin niin iltarukouksen luen että.. Kyl se niin kuin vaikka niin kuin välillä ei usko ollenkaan mut sitten kuitenkin sitten... Se on niin kuin semmonen tapa sitten et on jäänyt kuitenkin lapsuudesta asti. (Haastattelu 5.)

Haastateltavat toivat voimakkaasti esiin sen, että he eivät ole "hullun uskovaisia" vaan aivan tavallisia ihmisiä, joille riittävät tavalliset ja yksinkertaiset asiat, joita seurakunta tarjoaa.

Ei oo mitään moitittavaa. Ei. Se on semmonen mikä riittää tämmöselle normaaliuskovaiselle ihan totaalisesti. -- Että ei se tarkoita sitä että siinä tarttee olla mitenkään hullun uskovainen. (Haastattelu 3.)

En mä mikään uskovainen ole, mutta kummiskin on ihan hyvä mieli että kuuluu johonkin. -- Mutta kyllä se on se aihe. Että siellä puhutaan sitten siitä niin kyllä se on.. vaikka en mä osaa olla uskovainen enkä muutakaan mutta...kummiskin kyllä se on ihan kiva. (Haastattelu 6.)

Kysyttäessä haastateltavien oli vaikea sanoittaa ja kertoa hengellisistä tarpeistaan, mutta kuitenkin he toivat esiin sen miten tärkeää seurakunnan järjestämiin hartaustilaisuuksiin osallistuminen on. Hengellisyys näyttäytyi heidän elämässään arkipäiväisenä asiana, joka toimi motiivina tilaisuuksiin osallistumiselle.

6 POHDINTA JA ARVIOINTI

6.1 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ja kuvailla Kerokujan palvelutalon asukkaiden kokemuksia seurakunnan toiminnasta ja siitä, millaisia parannusehdotuksia heillä on toiminnan kehittämiseksi. Tavoitteena oli tuottaa Hakunilan seurakunnalle tietoa, jonka pohjalta he voivat kehittää seurakunnan vanhustyötä entistä asiakaslähtöisemmäksi.

Haastateltaville kirkko näyttäytyi kohtaamispaikkana, jossa pystyy osallistumaan erilaisiin kerhoihin ja tapaamaan ystäviä. Haastateltavien kokemuksissa korostui vapaaehtoistyöhön osallistuminen. Heille oli tärkeää, että he saivat osallistua ja auttaa sen verran, kuin heillä itsellään oli voimavaroja. Haastateltaville oli merkityksellistä, että seurakunta tarjosi mahdollisuuksia tehdä vapaaehtoistyötä pienelläkin panoksella. Seurakunnissa pohditaan vakavasti sitä, miten seurakuntalaiset saataisiin aktiivisimmiksi toimijoiksi (Viljanen 2011, 11).

Haastateltavat kokivat seurakunnan toiminnan hyvänä, ja erityisesti perinteiset jumalanpalvelukset ja hartaudet koettiin tärkeiksi. Haastateltavat eivät suoraan tuoneet esiin tarpeita uusien toimintamuotojen luomisesta. Kysyttäessä parannusehdotuksia, haastateltavat eivät osanneet vastata kysymykseen. Yleisin syy olla osallistumatta toimintaan oli heikentynyt toimintakyky. Ottaakseen huomioon alueen huonosti liikkuvat vanhukset, seurakunta voisi tulevaisuudessa järjestää esimerkiksi esteettömän messun liikuntarajoitteisille. Osallistuminen mahdollistettaisiin tarjoamalla erikseen saattoapua vanhuksille. Huonosti liikkuvien kynnykset osallistua madaltuisi, kun heidän ei tarvitsisi pelätä olevansa muiden tiellä.

Seurakunnan toimintaa kohtaan ei esitetty suoraan kritiikkiä. Haastateltavat toivoivat, että seurakunnan työntekijä osaisi tunnistaa seurakuntalaisen mahdollisen surun ja keskustelutarpeen. Haastateltavat kokivat vaikeaksi sanoittaa tarvettaan keskusteluapuun. Seurakunnan yhteys ja hengellisyys oli haastateltavil-

le erityisen tärkeää läheisen kuoleman jälkeen. Haastateltaville ei ollut väliä, onko heihin yhteydessä oleva seurakunnan työntekijä pappi tai diakoniatyöntekijä.

Havaitsimme, että he, jotka olivat osallistuneet aktiivisesti seurakunnan toimintaan lapsuudessa, olivat edelleen mukana toiminnassa. Avun pyytäminen seurakunnalta oli luontevaa niille, jotka olivat aikaisemmin osallistuneet toimintaan ja tottuneet vastaanottamaan apua seurakunnan työntekijältä.

Haastateltavat jakoutuivat selkeästi kolmeen ryhmään:

TAULUKKO 3. Haastateltavien jakautuminen suhteessaan seurakuntaan

1. Senioritoimintaan osallistuvat (3)	Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3
2. Diakonisen vanhustyön asiakkaat (2)	Haastateltava 4, Haastateltava 6
3. Satunnaisessa yhteydessä seurakuntaan oleva (1)	Haastateltava 5

Senioritoimintaan osallistuvat haastatellut olivat aktiivisia kirkolla kävijöitä ja vapaaehtoistyöhön osallistujia. Heidän toimintakykynsä mahdollisti Länsimäen kirkolla käymisen. He kokivat, että heillä ei ole tarvetta saada apua seurakunnalta. Diakonisen vanhustyön asiakkaat olivat saaneet asiointiapua seurakunnan vapaaehtoiselta tai heidän kanssaan keskustelemassa oli käynyt seurakunnan työntekijä. Avun tarve liittyi erityisesti fyysisen kunnon heikkenemiseen. Satunnaisesti seurakuntaan yhteydessä olevalla oli kokemuksia seurakunnasta lähinnä kirkollisten toimitusten, esimerkiksi häiden ja hautajaisten, kautta. Seurakunnan rooli elämässä oli korostunut läheisten kuolemien yhteydessä. Haastateltava koki, että hän voi ottaa yhteyttä seurakuntaan niin itse halutessaan.

Seurakunnan toimintaan osallistuminen ei tarkoittanut automaattisesti sitä, että haastateltava olisi kokenut olevansa "uskova". Seurakuntayhteys oli osa arkipäivää. Kaikilla haastateltavillamme oli kuitenkin jokin yhteys seurakuntaan ja he olivat osallistuneet toimintaan jossakin määrin.

Tutkimuksemme pohjalta ehdotamme jatkotutkimusaiheeksi seurakunnan vapaaehtoistyön kehittämistä. Haastattelujen perusteella voimme todeta, että halukkuutta auttaa ja tehdä on silloinkin, kun itse tarvitsee apua. Kaikilla vanhuksilla on paljon voimavaroja, ja olisi tärkeä kartoittaa halukkaiden mahdollisuuksia tehdä vapaaehtoistyötä pienelläkin panoksella. Myös vanhusten fyysisen kunnon heikentymisestä johtuva avun tarve on ilmeinen. Tulevaisuudessa vapaaehtoistyö voi vastata myös tähän tarpeeseen.

6.2 Eettisyys

Pyrimme koko opinnäytetyöprosessin ajan työskentelemään huolellisesti ja tarkkuudella. Lukiessamme teoriaa tutkimuksen teosta kiinnitimme huomiota eettisen toiminnan tärkeyteen. Halusimme työskennellä oman opinnäytetyömme kanssa eettiset periaatteet huomioon ottaen. Oman toimintamme arviointia työn eri vaiheissa helpotti se, että meitä oli kaksi. Arvioimme ja kyseenalaistimme omaa ja toistemme työskentelyä prosessin aikana.

Teimme ennen tutkimustyön aloittamista Kerokujan palvelutalon ja Hakunilan seurakunnan kanssa kirjalliset sopimukset opinnäyteyhteistyöstä. Sopimuksissa sitouduimme käyttämään hankkimaamme tietoa vain opinnäytetyötä varten. Kerroimme työssämme tutkimusympäristön olevan Kerokujan palvelutalo, mutta emme kertoneet raportissamme esimerkiksi haastateltavien sukupuolta tai muuta yksityiskohtaisempaa tietoa haastatteluun osallistuneista suojellaksemme heidän anonymiteettiään. Yksittäisiä haastateltavia ei työstämme voida tunnistaa. Emme myöskään keränneet haastateltavilta tutkimuksen kannalta tarpeellonta tietoa, esimerkiksi heidän ikäänsä tai sairauksiaan.

Yhteyshenkilömme palvelutalossa kysyi puolestamme palvelutalon asukkailta kiinnostuneisuudesta osallistua haastatteluun. Tällöin toimimme palvelutalon asukkaiden anonymiteettiä kunnioittaen ja saimme tietoomme vain niiden nimet, jotka allekirjoittivat suostumuksen haastatteluun osallistumisesta. Emme pystyneet varmistamaan henkilökohtaisesti, miten haastateltavat valikoituivat. Emme voi olla varmoja, kysyttiinkö kaikilta asukkailta halukkuutta osallistua.

Haastatellut yhtä lukuun ottamatta saivat infokirjeen ja suostumuslomakkeen muutama viikko ennen haastattelua, jolloin heillä oli aikaa tutustua ja miettiä halukkuuttaan osallistua tutkimukseen. Korostimme suostumuslomakkeessa mahdollisuutta kieltäytyä haastattelusta ja keskeyttää se missä vaiheessa tahansa.

Kävimme tekemässä haastattelut saatuamme niitä varten tutkimusluvan Vaantaan kaupungilta. Haastateltavat olivat meille tuntemattomia, eikä meillä ollut heihin minkäänlaista suhdetta, joka olisi voinut vaikuttaa tutkimustuloksiin. Kerroimme suostumuslomakkeessa, että nauhoittaisimme haastattelut, mutta selvyiden vuoksi kysyimme vielä haastattelutilanteissa haastateltavilta suostumusta tähän ennen nauhoituksen aloittamista.

Pyrimme käsittelemään haastatteluja keskenään tasavertaisina analysoidesamme aineistoa. Tässä työn vaiheessa oli erittäin tärkeää, että keskustelimme yhdessä aineistosta tehdäksemme mahdollisimman objektiivisia johtopäätöksiä. Analysoituamme haastatteluilla saamamme aineiston hävitimme haastattelu-nauhat. Julkaisemme opinnäytetyömme Internetissä Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetietokannassa, josta se on avoimesti luettavissa.

6.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kehittyminen

Opinnäytetyöprosessimme lähti liikkeelle siitä, että olimme molemmat sekä harjoitelleet että työskennelleet vanhusten parissa pitkäaikaisosastoilla ja vanhainkodeissa. Pohdimme, miten hengellisyyttä voisi tuoda osastoille, miten seurakunta voisi toimia osastoilla ja mikä merkitys seurakunnalla on vanhuksille ylipäätänsä. Meitä kiinnosti tietää, onko vanhuksilla jotain, mitä he toivovat, mutta eivät vain ole saaneet sanottua sitä. Ajatus vanhusten hengellisyydestä ja tarpeista johti meidät opinnäytetyön aiheen äärelle.

Alussa meidän oli hyvin vaikeaa hahmottaa opinnäytetyöprosessia ja aikatauluja. Aloitimme työn tekemisen syksyllä 2008 osallistumalla ryhmänohjauksiin.

Emme kuitenkaan osanneet vielä silloin aloittaa varsinaista työskentelyä opin­näytetyön parissa. Siinä vaiheessa valmistuminen tuntui kaukaiselta, ja sen hetkiset opinnot veivät aikaa. Opinnäytetyömme prosessiin vaikutti myös se, että toinen meistä oli kevään 2010 vaihdossa, minkä vuoksi työmme ei juuri edennyt sinä aikana. Varsinainen tiiviimpi työstö alkoi kesällä 2010, jolloin in­nostuimme aiheesta. Silloin olisimme tarvinneet sitä ryhmänohjausta, johon osallistuimme vuosien 2008 ja 2009 aikana.

Opinnäytetyöprosessiin ja omaan motivaatioomme vaikutti myös se, että opin­näytetyötämme ohjaavat opettajat vaihtuivat kerran ja yhteyshenkilömme Ha­kunilan seurakunnassa kahdesti. Saimme kuitenkin uutta motivaatiota syksyn 2010 seurakuntaharjoittelusta, jolloin saimme käytännön kuvaa seurakunnan diakoniatyöstä ja vanhustyöstä yleensä. Tämä auttoi meitä hahmottamaan opinnäytetyötämme uudesta näkökulmasta ja auttoi etenemään.

Keskinäinen yhteistyömme opinnäytetyötä tehdessämme toimi hyvin ja hioutui saumattomaksi. Jaoimme työtä tasapuolisesti ja kannustimme toisiamme. Pys­tyimme keskustelemaan avoimesti ja kyseenalaistamaan toisiamme. Prosessin aikana luimme muiden opiskelijoiden opinnäytetöitä saadaksemme kuvaa opin­näytetyöprosessista ja sitä kautta refleктоimme omaa työskentelyämme. Vaikka prosessissa oli omat haasteensa aikataulujen ja motivaation kanssa, opimme toisiltamme uusia työskentelytapoja ja joustavuutta. Yhteinen päämäärä auttoi meitä keskittymään ja työskentelemään tehokkaasti. Opimme tunnistamaan toistemme vahvuuksia ja tukemaan niitä.

Opinnäytetyöprosessi sai meidät pohtimaan moniammatillisuuden ja yhteistyön merkitystä seurakuntatyössä ja terveydenhuollossa. Koska työmme toteutettiin yhteistyössä palvelutalon ja seurakunnan kanssa, on meidän jatkossa helpompi jatkaa tällaista yhteistyötä tulevissa työpaikoissamme. Lisäksi opimme tutki­muksen tekoa ja siihen liittyvää aikataulutusta, työskentelytapoja ja stressin­sietokykyä.

Opinnäytetyöprosessi on ollut kokonaisuudessaan monipuolinen oppimiskoke­mus. Olemme saaneet runsaasti tietoa ja pohdittavaa hengellisyyden merkityk-

sestä vanhuudessa. Tulemme hyötymään tästä tiedosta ja sen soveltamisesta tulevaisuuden työssämme päädyimmepä sitten työskentelemään sairaanhoitajina tai diakonissoina. Opinnäytetyön tekeminen vahvisti ajatustamme siitä, että seurakunnan vanhustyö ei kuulu pelkästään diakoniatyöntekijöiden vastuulle, vaan on osa koko seurakunnan toimintaa. Vanhuus tai palvelutaloasuminen ei tee ihmisestä automaattisesti avun tarvitsijaa. Ikääntyneissä on paljon aktiivisia seurakuntalaisia ja aktiivisuus voi näkyä monella eri tavalla.

Työnsuunnittelu- ja vuorovaikutustaitomme sekä rohkeutemme toteuttaa tutkimusta kasvoivat. Haastattelutilanteissa vuorovaikutuksemme palvelutaloasukkaiden kanssa oli luontevaa, ja tämä kokemus antoi meille rohkaisua ja intoa jatkaa prosessia.

Sairaanhoitajan identiteetin rakentuminen tapahtuu opiskelijan näkökulmasta vaiheittain (Ora-Hyytiäinen 2004, 75), ja sitä rakentumista on tukenut myös tämä prosessi. Olemme vahvistuneet sekä sairaanhoitajina että diakonissoina, kun olemme päässeet pohtimaan olemassa olevaa yhteistyötä seurakunnan ja palvelutalon välillä ja sen kehittämistarpeita.

LÄHTEET

- Andersson, Sirpa 2007. Palveluasuntoja ikäihmisille – Palveluasumisen nykytilanneja tuleva tarve. Stakesin raportteja 14/2007. Helsinki: Stakes.
- Atchley, Robert C. 2009. Spirituality and Aging. The Johns Hopkins University Press: Baltimore.
- Aunola, Päivi & Ojanen Paula 1999. Kodinomaisuus ikääntyneiden palvelutalokasukkaiden kokemana. Gerontologian ja kansanterveyden pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos.
- Gothóni, Raili 1987. Pitkäaikaissairaana vanhuksen maailma ja uskonnollisuus. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 149. Helsinki.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hanhirova, Marjaana & Aalto, Kirsti 2009. Ihmisen hengelliset tarpeet. Teoksessa Kirsti Aalto & Raili Gothóni toim. 2009. Ihmisen lähellä. Hengellisyys hoitotyössä. Helsinki: Kirjapaja. 9–24.
- Hartikainen, Sirpa & Lönnroos, Eija 2008. Geriatria. Arvioinnista kuntoutukseen. Helsinki: Edita.
- Heinilä, Päivi 2011. Henkilökohtainen tiedonanto. 18.1.2011.
- Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2004:10. Vanhusten palveluasumisen kehittämisohjelma.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Huhananti, Saara 2008. Raportti vanhustyön kehittäjäkoulutukseen. Kirkon koulutuskeskus.
- Huovinen, Eero 2004. Vanhuuden arvostamisesta. Teoksessa Eija Noppari & Marja-Terttu Tanttinen toim. Arvokas vanhuus ja vanhustyön arvostus. Diakonia-ammattikorkeakoulu. B Raportteja 23. Helsinki: Multi-print Oy. 7-8.
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoiminnan muodot. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola toim. 2002. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 192–232.
- Kajasto, Miia 2010. Hakunilan vanhusten elämänlaatua rajoittavat haasteet:

- vanhustyön asiantuntijoiden näkemyksiä diakoniatyön suunnittelun tueksi. Opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kirkkohallitus 2005. Usko, toivo ja rakkaus – voimavaraksi vanhuudessa. Kirkon vanhustyön strategia 2015. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2005: 5. Helsinki.
- Kirkkohallitus 2007. Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Sarja C 2007: 10. Helsinki.
- Kirkkohallitus 2009. Vanhustyö – haaste seurakunnalle. Selvitys Vanhustyön strategian jalkautumisesta.
- Kirkkojärjestys (KJ), kirkon vaalijärjestys ja kirkon säännöskokoelma.
- Kirkkopalvelut ry 2007. Vanhuus marginaalissa. Kirkon Sosiaalifoorumin kannanotto. Kirkkopalvelujen julkaisuja nro 15.
- Kivikoski, Tuija 2009. Muistisairaana ja dementoituneen lähellä. Teoksessa Kirsti Aalto & Raili Gothóni toim. 2009. Ihmisen lähellä. Hengellisyys hoitotyössä. 117–137.
- Koskinen, Simo; Aalto, Leena; Hakonen, Sinikka & Päivärinta, Eeva 1998. Vanhustyö. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto.
- Kuokkanen, Ritva; Kivirinta, Mervi; Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kyngäs, Helvi & Vanhanen, Liisa 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede vuosikerta (1) 3–12.
- Lehto, Juhani; Kananoja, Aulikki; Kokko, Simo ja Taipale, Vappu 2001. Sosiaali- ja terveydenhuolto. Helsinki: WSOY.
- Lipponen, Mirja 2004. Asenteet vanhuksiin ja vanhuuteen. Vanhuus – koko elämän elämän heijastuma. Teoksessa Eija Noppari & Marja-Terttu Tanttinen toim. Arvokas vanhuus ja vanhustyön arvostus. Diakonia-ammattikorkeakoulu. B Raportteja 23. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 23–26.
- Lyyra, Tiina-Mari 2007. Terveys ja toimintakyky. Teoksessa Tiina-Mari Lyyra, Aila Pikkarainen & Pirjo Tiikkainen (toim.) Vanhuus ja terveys 2007. Helsinki: Edita. 16–28.

- Merjola-Partanen, Tuula 1994. Arvot ja asenteet hoitotyössä teoksessa Voutilainen, Nikkonen & Merjola-Partanen 1994. Kissa ja kiikkutuoli? Näkökulmia vanhustyön kehittämiseen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Myllylä, Marjatta 2004. Diakonisen hoitotyön mallin rakentaminen. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos, Oulun yliopisto.
- Niemelä, Pauli 2002. Diakonia ja ihmiskäsitys. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola toim. 2002. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 87–103.
- Okulov, Seija 2008. ”Yksinolo ois aika orpoo.” Vanhusten palveluasumisen yhteisölliset tekijät palvelutalon asukkaiden kokemuksissa. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos.
- Ora-Hyytiäinen, Elina 2004. Auttajasta reflektiiviseksi sairaanhoitajaksi. Ammatikorkeakouluopiskelijan kasvu ja kehittyminen ammattiin. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos.
- Pesonen, Esa 2005. Kerokujalla kaikki hyvin.
http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;14800;14876;27806. Viitattu 28.9.2009
- Piironen, Tarja; Lyytinen, Hannele & Routasalo, Pirkko 2005. Asukkaiden kokemuksia palvelutalon arjesta. Turun yliopiston. Turku: Turun yliopisto. Porvoon seurakunta i.a. Eläkeläiset ja vanhukset.
<http://www.porvoonseurakunnat.fi/fi/suomalainen+seurakunta/toiminta/diakonia/elakelaiset+ja+vanhukset/>. Viitattu 16.2.2011.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Saaranen-Kauppinen, Anita; Puusniekka, Anna 2006. Teemahaastattelu.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html. Viitattu 29.9.2009.
- Schnorr, Marcia 1999. Spiritual Caregiving. A Key Component of Parish Nursing. Teoksessa Phyllis Ann Solari-Twadell & Mary Ann McDermott toim. 1999. Parish Nursing. Promoting whole person health within faith communities. 43–53.
- Sosiaalihalitus 1989. Hyvään palveluasumiseen. Opas 1. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

- Stakes 2001. Koko kunta ikääntyneiden asialle. Stakes, Raportteja 259. Helsinki.
- Tuomikoski, Marjatta & Rajala, Raija 1996. Henkiset ja hengelliset tarpeet. Teoksessa Hoitotyön auttamismenetelmät. Oulun ammattikorkeakoulu. Oulun terveydenhuolto-oppilaitos. Helsinki: WSOY. 283–304.
- Vantaan kaupunki 2008. Ikäihmisen palveluopas 2008–2009.
http://www.vantaa.fi/i_liitetiedosto.asp?path=1;220;4722;89849. Viitattu 29.9.2009
- Vantaan kaupunki 2009. Palvelutalot ja päivätoimintakeskukset.
http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;220;4722;4768&voucher=61DD3EA6-1F5B-4AC3-A05F-003FA14CE5D9. Viitattu 29.9.2009.
- Vantaan kaupunki 2002. Vantaan vanhusten palvelustrategia.
http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;2031;20717;20733. Viitattu 22.9.2010.
- Vantaan kaupunki 2005. Vantaan kaupungin asuntostrategia 2005–2012.
http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;2031;20717;20739. Viitattu 29.9.2009.
- Vantaan seurakunnat i.a. <http://www.vantaanseurakunnat.fi/hakunila>. Viitattu 14.4.2011.
- Viljanen, Anne 2011. Kyvyt käyttöön. Artikkelit lehdessä Diakonia 2/2011. 10–11.
- Ylikarjula, Simo 1999. Vanhuksen suhde uskoon ja kuolemaan. Teoksessa Kirsti Aalto, Riitta Kolehmainen, Matti-Pekka Virtaniemi & Simo Ylikarjula 1999. Sielunhoidon aikakauskirja nro 11. Helsinki: Kirkon koulutuskeskus. 78–89.

LIITE 1 Infokirje haastateltaville

HYVÄ KEROKUJAN PALVELUTALON ASUKAS

Olemme kaksi diakonissa-opiskelijaa. Teemme opinnäytetyötä aiheenamme Seurakuntatyö palvelutalossa.

Haluaisimme tulla keskustelemaan Teidän kanssanne henkilökohtaisesti kokemuksistanne Hakunilan seurakunnan diakoniatyöstä. Olemme kiinnostuneita myös kuulemaan toiveistanne diakoniatyön suhteen.

Toiveenamme on tulla tapaamaan Teitä viikolla 47, 22.–28.11.2010. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja henkilöllisyytenne ei tule ilmi missään vaiheessa.

Keskusteluista saatu materiaali käytetään Hakunilan seurakunnan diakoniatyön kehittämiseen.

Toivomme, että kerrotte kiinnostuksestanne hoitaja Päivi Heinilälle.

Etukäteen kiittäen,

Susanne Stellberg ja Tiina Lairikkala
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin yksikkö

LIITE 2 Suostumuslomake

KIRJALLINEN SUOSTUMUS

Suostun haastateltavaksi tutkimukseen, jonka tarkoituksena on selvittää Kerkujan palvelutalon asukkaiden kokemuksia Hakunilan seurakunnan diakonia-työstä.

Haastattelussa ilmitulevia asioita käsitellään luottamuksellisesti ja siten, että niistä ei voi tunnistaa henkilöllisyyttäni. Minua koskeva aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Voin keskeyttää osallistumiseni missä vaiheessa tahansa. Annan suostumukseni tutkimuksen tekemiseen ja haastattelujen nauhoittamiseen.

Paikka ja aika

Allekirjoitus

LIITE 3 Haastatteluteemat ja -kysymykset

Haastattelukysymykset

1. Haastateltavan suhde seurakuntaan ennen
 - Mitä seurakunta merkinnyt lapsuudessa/nuoruudessa/aikuisuudesta?
 - Millaisessa elämänvaiheessa seurakunta ollut eniten läsnä elämässä?

2. Haastateltavan suhde seurakuntaan tänä päivänä
 - Mitä seurakunnan palveluita käytätte?
 - Missä seurakunnan tilaisuuksissa käytte?
 - Kuinka usein käytätte seurakunnan palveluita/käytte tilaisuuksissa?
 - Miksi käytätte seurakunnan palveluita/käytte tilaisuuksissa?
 - Miten seurakunnan toiminta näkyy palvelutalon arjessa?
 - Mikä on parasta seurakunnan palveluissa/toiminnassa?
 - Mikä on huonointa seurakunnan palveluissa/toiminnassa?

3. Haastateltavan suhde seurakuntaan tulevaisuudessa
 - Mitä toivoisitte seurakunnalta?
 - Mitä toivoisitte seurakunnan työntekijöiltä?

LIITE 4 Analyysiprosessin kuvaus: Syyt osallistua seurakunnan toimintaan

Diakonisen vanhustyön asiakkuuden syyt

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
"Mä en jaksa kävellä enää pitkiä matkoja. Ja silloin tää meidän sairaanhoitaja ehdotti oli puhunut tän kirkon vapaaehtoistyöläisen kanssa ja hän sanoi hän tulee mielellään silloin tällöin työntämään mua."	Ei jaksa kävellä pitkiä matkoja. Avuksi palvelutalon sairaanhoitaja ehdottanut vapaaehtoistyöntekijän apua.	Rajoitteet toimintakyvyssä	Diakonisen vanhustyön asiakkuuden syyt
"... mä tarvitsen paljon uusia vaatteita ja hän hirveen hyvin osaa nähdä kun mä oon mennyt niin kumaraks että meneeks... Hän (vapaaehtoinen) katsoo ensiks että onko selkä hyvä ja kaikkea tällasta että."	Seurakunnan vapaaehtoistyöntekijä auttaa vaateostoksissa	Rajoitteet toimintakyvyssä	
"mutta nyt kun mä oon sairastellut niin siinä suhteessa ne (seurakunnan työntekijät) on käyneet sitten joku aina..."	Seurakunnan työntekijät käyneet haastateltavan kotona, kun hän on sairastellut	Sairastelu	

Motiivit seurakunnan tilaisuuksiin/senioritoimintaan osallistumiseen

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
"Mutta kyllä se on se aihe. Että siellä (seurakunnassa) puhutaan sitten siitä niin kyllä se on."	Kirkon tilaisuuksien aiheet saavat osallistumaan	Tilaisuuksien aiheet	Motiivit seurakunnan tilaisuuksiin/senioritoimintaan osallistumiseen
"Tämmösiä lappuja tehdään tuonne köyhiin maihin. Me ollaan koko kesä tehty niitä, minä oon kotona virkannut tai neulonut ne ja sitten tuolla tiistaipiiri on sitten aina sillon on jotkut sitten ompelloita ja tänä päivänä lähtevät viemään niitä... Niin on se on helppoo työtä ja... pystyy auttaa."	Neulominen on helppo tapa auttaa	Helppo vapaaehtois-työ	
"Kyllä minä kuulun ja käyn kirkossa tuolla käyn ihan uuteraan joka sunnuntai kun on kirkko tuossa vieressä."	On seurakunnan jäsen ja osallistuu toimintaan joka viikko. Kirkon läheisyys syy osallistua.	Kirkon läheinen sijainti	
"Ei tässä muutakkaan oo niin."	Muun toiminnan olemattomuus	Muun toiminnan olemattomuus	